

Aurimas MARKEVIČIUS

Vilniaus universitetas

ŠIAURINIŲ ŠIRVINTIŠKIŲ DAIKTAVARDŽIO KAMIENAI IR JŲ HIERARCHIJA

Straipsnyje nagrinėjamas tik šiaurinių širvintiškių (Kavarsko, Vidiškių, Ukmergės¹, iš dalies Pašilės parapijų) daiktavardžio linksniavimas. Pietinių širvintiškių (Gelvonų, Pabaisko, Čiobiškio, Musninkų ir Viesų apylinkių) daiktavardžio linksniavimą yra aprašęs K. M o r k ū n a s (1969, 107–117). Piečiausių šnektų (Muserninkų, Kernavės, Giedraičių) atstovai kalba pusiau bendrine kalba su gana ryškiu lenkų kalbos akcentu, todėl ten surinkti autentiškos tarminės medžiagos nebeįmanoma.

Šiaurinė ir pietinė tarmės dalys skiriamos pagal nevienodą kirčio atitraukimą. Šiauriniai širvintiškiai turi antrojo laipsnio, o pietiniai – pirmojo laipsnio (silpnąjį) kirčio atitraukimą. Be to, dauguma šiaurinių širvintiškių vienbalsina tvirtagalius ir nekirčiuotus atvirųjų galūnių dvibalsius *ai, ei, au, ui: matb̃t* „matai“, *matĩ* „matei“, *matũ* „matau“, *vil̃kbt* „vilkuai“.

Nustatant šiaurinių širvintiškių daiktavardžio kamienus, laikytasi šių sąlygų:

1. Daiktavardžiai yra skirtingų fleksinių klasių, jeigu „[...] m a ž i a u s i a i v i e n a kategorija K_i savo simbolizavimu fonologiškai skiriasi nuo kitų žodžių grupių kategorijų simbolizavimo“ (R o s i n a s 2005, 27). Nepaisoma tik tokių skirtumų, kai du galūnės balsiai yra tos pačios fonemos poziciniai variantai. Tokie, pavyzdžiui, yra balsiai *i* (po minkštojo priebalsio) ir *ɨ* (po kietojo priebalsio), plg. vienaskaitos naudininką *kĩ.ški* „kiškiui“ ir *vĩ.rɨ* „vyruĩ“. Daiktavardžiai *pũ.se* „pusė“ ir *vir̃kščẽ* „virksčia“ laikomi to paties *ẽ* kamieno daiktavardžiais, nes jų visų linksnių simboliavimas fonologiškai sutampa.

2. Patarmės daiktavardžio kamienams nustatyti taikomi tradiciniai kriterijai – daugiskaitos naudininkas balsiniams kamienams ir daugiskaitos kilmininkas priebalsiniams kamienams. Tačiau patarmėje *i* ir priebalsinio kamieno skirtingos giminės pagal pirmąją sąlygą negali būti skiriamos tam pačiam kamieniui. *i* kamieno abiejų giminių daiktavardžiai skiriasi vienu linksniu – vienaskaitos įnagininku (*dẽ.bešu* „debesimi“ ir *akĩ* „akimi“). Priebalsinio kamieno abi giminės skiriasi dviem linksniais – vienaskaitos kilmininku (*tẽ.šmene* „tešmens“ ir *seserĩš* „sesers“) ir vienaskaitos įnagininku

¹ Širvintiškių tarmėi priklauso ne visa Ukmergės parapija, o tik jos šiaurės vakarų dalis. Rytinėje dalyje kalbama anykštėnų, o pietvakarinėje – pietų panevėžiškių tarme.

(*tėšmeñu* „tešmenimi“ ir *sėseri* „seserimi“). Todėl šiems dviem kamienams taikomi papildomi kriterijai – skiriaši linksniai. Taigi nėra vienos implikuojamosios formos, kuri rodytų visų kamienų paradigmas².

3. Jei kuris nors linksnis turi kelias paralelines formas (pvz., *akmuõ* ir *åkmenus* „akmuo“), kamieno atstovu laikoma archajiškesnė forma. W. U. Wurzelis mano, kad tokiais atvejais, kai žodis iš karto gali būti linksniuojamas ne pagal vieną tipą, susidaro papildomosios (komplementinės) fleksinės klasės (Wurzel 1984, 127t.). Šiaurinių širvintiškių patarmėje papildomųjų fleksinių klasių nereta.

4. Nustatant kamienus, remiamasi tik oksitoninio kirčiavimo daiktavardžiais, nes kirčiuotos galūnės išsilaiškė daug geriau negu nekirčiuotos. Patarmėje nekirčiuoti ilgieji balsiai sutrumpėjo iki trumpųjų, be to, veikia sąlyginis kirčio atitraukimas. Todėl, kur tik įmanoma, remtasi ketvirtosios kirčiuotės daiktavardžiais su trumpa penultima. Tada nebūna kirčio atitraukimo, neblogai išlaikomos kirčiuotos galūnės.

5. Baritonų kamienai nustatomi gretinant visą jų paradigmą su atitinkamų oksitonų paradigmomis, nes daugiskaitos naudininko linksnis jiems dažnai netinka. Gali sutapti netgi *a* ir *ā* linksniavimo tipų daugiskaitos naudininko galūnės, pvz., *vírzm* „vyrams“ – *kúoszm* „kuosoms“.

6. Įvairūs to paties kamieno daiktavardžiai nevienodai atitinka savo kamieno implikacinę paradigmos struktūros sąlygą (plg. Wurzel 1984, 125). Pavyzdžiui, daiktavardis *tešmuõ* daug geriau atspindi priebalsinį kamieną negu *akmuõ*. Tokiais atvejais naudotasi archajiškesnę paradigmą išlaikančiais daiktavardžiais.

7. *i_m* kamieno atstovu laikomas daiktavardis *debesis* „debesis“, o ne tikras *i_m* kamieno daiktavardis *vagis* „vagis“. Nors ir perėjęs iš *C_m* kamieno, jis geriau simbolizuoja *i_m* kamieno paradigmą. Apskritai iš *C_m* kamieno perėję daiktavardžiai *debesis* „debesis“, *duñtis* „dantis“, *geluõnis* „geluonis“ daug geriau išlaikė *i_m* kamieno galūnes negu *vagis* „vagis“, kurio visa daugiskaita perėjo į *ia₂* kamieną: *vagi* ~ *vagai* „vagys“, *vagėm* „vagims“, *vageis* „vagimis“.

8. Neišlinksniuotas joks *C_m* kamieno baritoninio kirčiavimo daiktavardis, nes vientelis šiam tipui priklausantis žodis *mėnα* „mėnuo“ tik vienaskaitos vardininko linksnyje išlaikė šio kamieno formą. Visi kiti linksniai yra perėję į *ia₂* kamieną. Be to, yra ir oksitoniskai kirčiuojama paradigma *menuõ* „mėnuo“. Šiauriniai širvintiškiai daugiau šio kamieno baritoninio kirčiavimo daiktavardžių neturi.

Patarmėje kamienų yra mažiau negu bendrinėje kalboje ir daugelyje tarmių. Nėra *ju* ir *ja₁* kamienų, nes jie linksniuojami pagal *ia₂* kamieną. Pavyzdžiui, daiktavardžiai *svėčis* „svečias“, *upėlis* „upelis“ ir *karālis* „karalius“ linksniuojami visai

² Vokiečių kalboje tokia išėities forma yra daugiskaitos vardininkas (Wurzel 1984, 123).

vienodai. Darbe jie visi laikomi *ja₂* kamieno daiktavardžiais. *ja* kamieno baritoninio kirčiavimo daiktavardžiai linksniuojami taip pat kaip *ē* kamieno daiktavardžiai, pvz., *ū.pe* „upė“ ir *kó.je* „koja“. Darbe abu jie laikomi *ē* kamieno daiktavardžiais.

Šiaurinių širvintiškių patarmėje turimi šie daiktavardžio kamienai:

1. *a* kamienas (*miškus* „miškas“). Tai vyriškosios giminės daiktavardžiai. Moteriškosios giminės yra tik du sudaiktavardėję būdvardžiai: *mó.teriškus* „moteris“ ir *meįgiškus* „mergina“. Pvz., *mó.teriškus vi(s) silpnė.snis už_vi.rišku || meįgiškus vyįni.ku tū.ri labų dabó.ī ||*.

Problemų kelia daiktavardžių *mó.teriškus* ir *meįgiškus* ir pan. gramatinė giminė. Ji paprastai nustatoma pagal tris kriterijus: leksinę reikšmę, gramatinę formą ir sintaksinius žymiklius – atributinį ir predikatinį derinimą (dar galima pridėti ir kreipinio derinimą su vardine tarinio dalimi). Nors patikimiausiu kriterijumi laikomi sintaksiniai žymikliai, bet praktiškai nustatant tokių daiktavardžių giminę, lietuvių kalbininkų darbuose labiausiai atsižvelgiama į leksinę reikšmę. Pavyzdžiui, moteriškajai giminei skiriamas latvių kalbos daiktavardis *skuķēns* „mergiotė“ (R o s i n a s 2005, 27), *móteriškas* (LKŽ VIII 363), *meįgiškas* (LKŽ VIII 31), *pamerģys* (LKŽ IX 294), *pūsmergis* (LKŽ X 1049), *merģiōcius* (LKŽ VIII 29) ir pan. Latvių kalbininkų darbuose daiktavardžiai *sievietis* „moteris“, *meitens* „mergaitė“ ir pan. laikomi vyriškosios giminės daiktavardžiais (LLVMSA 39t.). Šiame straipsnyje laikomasi lietuviškosios tradicijos. A. A. Zalznjakas tokiais nelabai aiškiais atvejais siūlo naudotis diagnostiniu kontekstu (З а л и з н я к 1967, 72). Šiaurinių širvintiškių patarmėje toks diagnostinis kontekstas galėtų būti *gā.ī ... bú.tum gā.rus (bú.tum gerā): gā.ī pamergī.s, pamerģū.kus, alešū.kus* „Aleksandra“, *dukŗū.kus bú.tum gerā; gā.ī sunū.te bú.tum gā.rus* ir pan.

2. *ja₂* kamienas (*svė.čis* „svečias“, *upė.lis* „upelis“, *karā.lis* „karalius“, *spenī.s* „spėnys“). Beveik visi šiam kamienui priklausantys daiktavardžiai yra vyriškosios giminės. Moteriškosios giminės yra tik *pamerģī.s* „pamerģė“ ir *pūsmergis* „pusmerģė, ne visai suaugusi mergaitė“.

3. *ā* kamienas (*šakā* „šaka“). Tai moteriškosios giminės kamienas. Vyriškosios giminės yra daiktavardžiai *virši.la* „viršila“, *stō.rastā* „seniūnas“, *pū.ikā* „vaikigalis“ (Latvijoje tarnavusių žmonių atsivežtas leticizmas), asmenvardžiai *lapkā* „Lapka“ (pavardė), *jū.za* „Juožas“ ir kt.

4. *ja* kamienas (*dalē* „dalia, dalis“). Šiam kamienui priklauso moteriškosios giminės daiktavardžiai. Vyriškosios giminės yra tik vienas daiktavardis *tetē* „tėtė“.

5. *ē* kamienas (*pladē* „duonos kepalas“, *kó.je* „koja“). Kamienui priklauso moteriškosios giminės daiktavardžiai. Vyriškosios giminės yra *dē.de* „dėdė“, *kū.ze ~ kuzė* „arklys“, asmenvardis *kā.ze* „Kazys“ ir pan.

6. i_m kamienas (*vagìs* „vagis“, *debesìs* „debesis“).
 7. i_f kamienas (*akìs* „akis“).
 8. u kamienas (*medùs* „medus“). Kamienui priklauso tik vyriškosios giminės daiktavardžiai.

9. C_m kamienas (*tešmuõ* „tešmuo“).

10. C_f kamienas (*sesuõ* „sesuo“, *duktẽ* „duktė“).

Šiaurinių širvintiškių patarmėje kamienai menčiau susieti su gimine negu bendrinėje kalboje. Vienintelis u kamienas atstovaujamas tik vyriškosios giminės daiktavardžių. Kamieno ir giminės ryšį dar šiek tiek susilpnina dvigiminiai daiktavardžiai³ (*kerépla* „kerėpla“, *mẽme* „mėmė“), taip pat tokie atvejai, kai moteriškosios giminės daiktavardis sąmoningai pradedamas linksniuoti pagal vyriškąjį kamieną ir atvirksčiai (*sunù.te* „sūnelis“, *dukrũ.kus* „dukrelė“). Tačiau gramatinės giminės ir lyties konfliktas nėra dažnas.

Toliau pateikiamos visų kamienų daiktavardžių linksniavimo paradigmos (atskirai oksitoninio ir baritoninio kirčiavimo).

Oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių linksniavimo paradigmos

a kamienas	ja_2 kamienas	$ā$ kamienas
V. <i>mì.škus, miškù:</i>	V. <i>spenĩ:s, spenĩ:</i>	V. <i>šakà, šà.kàs</i>
K. <i>mì.ška, miškũ:</i>	K. <i>spẽ.ne, spẽnũ:</i>	K. <i>šakõ's, šakũ:</i>
N. <i>mì.šky, miškám</i>	N. <i>spẽ.ni, spenám</i>	N. <i>šá.ky, šakó'm</i>
G. <i>mì.šku, miškùs</i>	G. <i>spẽ.ni, spẽnùs</i>	G. <i>šá.ku, šakùs</i> ⁵
Įn. <i>miškù, miškãis</i>	Įn. <i>spẽnũ, spenẽis</i>	Įn. <i>šakù, šakó'm</i>
Vt. <i>miškù, miškuõs(e)</i>	Vt. <i>spenĩ:, spẽnuõs(e)</i>	Vt. <i>šakõ'j, šakõ's(e)</i>
II. <i>miškãñ, miškúos(nã)</i>	II. <i>speniñ, spẽnúos(nã)</i>	II. <i>šakõ'n, šakó's(nã)</i>
Š. <i>*mì.ške</i> ⁴ , <i>*miškù:</i>	Š. <i>*spenĩ:, *spenĩ:</i>	Š. <i>*šá.kã, *šá.kàs</i>

³ Šie daiktavardžiai iš tikrųjų yra dviejų giminių, todėl juos patogiau vadinti dvigiminiais. Taip šiuos daiktavardžius apibūdino J. Otrębskis – *dwurodzajowe rzeczowniki* (Otrębski 1956, 5). Panašų terminą siūlo A. A. Zaliznjakas – *porinė giminė*. Jis mano, kad rusų kalboje reikėtų skirti ketvirtą, t. y. porinę giminę (Зализняк 1967, 180).

⁴ Žvaigždute žymimos nevartojamoms arba atsitiktinai pavartojamos formos, kurios rekonstruojamos pagal bendrą kamieno paradigmos modelį.

⁵ Kavarsko šnekte daugiskaitos galininko galinis balsis redukuojamas, bet jo kokybė nepasikeičia: *šakàs* „šakas“. Tas pat pasakytina ir apie \bar{e} kamieną, pvz., *šakès* „šakes“.

i_ā kamienas

V. *dalā̀, dā.les*
 K. *dalō̄'s, dalī̄*
 N. *dā.li, dalṓ'm*
 G. *dā.lū, dalis*
 Įn. *dalī̀, dalṓ'm*
 Vt. *dalō̄̄'i, dalō̄'s(e)*
 II. *dalō̄'n, dalṓ's(nα)*
 Š. **dā.le, *dā.les*

ē kamienas

V. *pladē̄⁶, plā.des*
 K. *pladē̄'s, plaž̄ū̄*
 N. *plā.di, pladė́'m*
 G. *plā.di, pladis*
 Įn. *pladī̀, pladė́'m*
 Vt. *pladē̄̄, pladē̄'s(e)*
 II. *pladē̄'n, pladė́'s(nα)*
 Š. **plā.de, *plā.des*

i_m kamienas

V. *debesis, dė.besis*
 K. *debesiēs, debesī̄*
 N. *dė.besi, debesí̄'m*
 G. *dė.besi, dė.besis*
 Įn. *dė.bešu, debesí̄'m*
 Vt. *debesī̄̄, debesī̄'s(e)*
 II. *debesiñ, debesí̄'snα*
 Š. **debesiē̄, *dė.besis*

i_f kamienas

V. *akis, á.kis*
 K. *akiēs, akī̄*
 N. *á.ki, akí̄'m*
 G. *á.ki, akis*
 Įn. *akī̀, akí̄'m*
 Vt. *akī̄̄, akī̄'s(e)*
 II. *akī̄ñ, akí̄'s(nα)*
 Š. **akiē̄, *á.kis*

u kamienas

V. *medūs, piētus*
 K. *medāūs, petū̄*
 N. *mæ.dyt, petú̄'m*
 G. *mæ.du, piētus*
 Įn. *meduñ, petú̄'m*
 Vt. *meduī̄, petuō̄s(e)*
 II. *meduñ, petú̄os(nα)*
 Š. *sunū̄., súnus*

C_m kamienas

V. *tešmuō̄, tē.šmenis*
 K. *tē.šmene, tešmenū̄*
 N. *tē.šmeni, tešmení̄'m*
 G. *tē.šmeni, tē.šmenis*
 Įn. *tē.šmeñu, tešmení̄'m*
 Vt. *tešmenī̄, tešmenī's(e)*
 II. *tešmeniñ, tešmení̄'snα*
 Š. **tešmeniē̄, *tē.šmenis*

C_f kamienas

V. *sesuō̄, sė.seris*
 K. *seseriēs, seserī̄*
 N. *sė.seri, seserí̄'m*
 G. *sė.seri, sė.seris*
 Įn. *sė.seri, seserí̄'m*
 Vt. **seserī̄̄, *seserī̄'s(e)*
 II. **seserī̄ñ, *seserí̄'s(nα)*
 Š. *seseriē̄, sė.seris*

⁶ Kavarsko parapijos šiaurinėje dalyje *ē* kamieno oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių vienaskaitos vardininke ir kilmininke tariamas platus *e*: *pladē̄, pladė́'s*.

Baritoninio kirčiavimo daiktavardžių linksniavimo paradigmos

a kamienas

*ja*₂ kamienas

V. *krú·mus, krú·my*
 K. *krú·mα, krú·mu*
 N. *krú·my, krú·mαm*
 G. *krú·mu, krú·mus*
 Įn. *krú·mu, krú·myis*
 Vt. *krú·mi, krú·mas(e)*
 II. *krú·mαn, krú·mas(nα)*
 Š. **krú·me, *krú·my*

V. *kú·gis, kú·gi, vė·jis, vė·ji, spiė̃cis, spiė̃ci*
 K. *kú·ge, kú·gu, vė·je, vė·ju, spiė̃če, spiė̃ču*
 N. *kú·gi, kú·gem, vė·ji, vė·jem, spiė̃či, spiė̃čem*
 G. *kú·gi, kú·gus, vė·ji, vė·jus, spiė̃či, spiė̃čus*
 Įn. *kú·gu, kú·giis, vė·ju, vė·jiis, spiė̃ču, spiė̃čiis*
 Vt. *kú·gi, kú·ges(e), vė·ji, vė·jes(e), spiė̃či, spiė̃čes(e)*
 II. *kú·gin, kú·ges(nα), vė·jin, vė·jes(nα), spiė̃čin, spiė̃čes(nα)*
 Š. **kú·gu, *kú·gi, *vė·ju, *vė·ji, *spiė̃ču, *spiė̃ci*

ā kamienas

ē kamienas

V. *píevα, píevαs*
 K. *píevαs, píevu*
 N. *píevy, píevαm*
 G. *píevu, píevus*
 Įn. *píevu, píevαm*
 Vt. *píevy, píevas(e)*
 II. *píevαn, píevas(nα)*
 Š. **píevα, *píevαs*

V. *pí.mpe, pí.mpes, kó·je, kó·jes*
 K. *pí.mpes, pí.m̃p̃u, kó·jes, kó·ju*
 N. *pí.mpi, pí.mpem, kó·ji, kó·jem*
 G. *pí.mpi, pí.mpis, kó·ji, kó·jis*
 Įn. *pí.mpi, pí.mpem, kó·ji, kó·jem*
 Vt. *klú.mpi, klú.mpes(e), kó·ji, kó·jes(e)*
 II. *klú.mpin, klú.mpes(nα), kó·jin, kó·jes(nα)*
 Š. **klú.mpe, *klú.mpes, *kó·je, *kó·jes*

*i*₇ kamienas

u kamienas

V. *klė̃·tis, klė̃·tis*
 K. *klė̃·tes, klė̃·čiu*
 N. *klė̃·ti, klė̃·tim*
 G. *klė̃·ti, klė̃·tis*
 Įn. *klė̃·ti, klė̃·tim*
 Vt. *klė̃·ti, klė̃·tis(e)*
 II. *klė̃·tin, klė̃·tis(nα)*
 Š. **klė̃·te, *klė̃·tis*

V. *jíezus*
 K. *jíezuus*
 N. *jíezui*
 G. *jíezu*
 Įn. *jíezu*
 Vt. **jítezui*
 II. **jítezun*
 Š. *jítezu*

Nesunku pastebėti, kad vieni kamienai turi daug panašių linksnių galūnių, kitų linksniavimas yra labai diferencijuotas. Sugrupuoti linksniavimo tipus pagal natūralų panašumą padeda jų hierarchijos nustatymas. Bendrinės lietuvių kalbos, kai kurių žemaičių tarmės šnektų, senųjų raštų (M. Daukšos ir S. Stanevičiaus), latvių bendrinės kalbos ir visų tarmių daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija yra nustatyta (Girdenis, Rosinas 1977; Rosinas 1994; Zavadzkaitė-Ivanauskienė 2000; Rosinas 2005, 47–51, 76–83). Šiuo požiūriu dar netirtos lietuvių kalbos aukštaičių tarmės. Šiaurinių širvintiškių patarmės daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchijos tyrimas gali būti įdomus dėl gausaus vertikaliojo (to paties kamieno skirtingų linksnių) ir horizontaliojo (skirtingų kamienų to paties linksnio galūnių) sinkretizmo, kai kurių kamienų (*ja₁* ir *ju*) išnykimo, intensyvios kai kurių kamienų daiktavardžių migracijos į kitus kamienus.

Tyrimui sutranskribuota šimtas puslapių šiaurinių širvintiškių patarmės tekstų, iš jų išrinkti daiktavardžiai suskirstyti pagal kamienus, skaičių, linksnį, giminę ir kirčiavimo tipus (baritoninį ir oksitoninį).

Naudotasi A. Girdenio ir A. Rosino (1977) aprašyta metodika. Kiekvienas kamienas gretintas su visais kitais kamienais. Svarbiausias dviejų kamienų panašumo rodiklis yra sutampančių linksnių galūnių skaičius (*m*). Pavyzdžiui, šiaurinių širvintiškių patarmėje *a* ir *ja₂* kamienai turi vienuolika sutampančių linksnių galūnių. Jei dviejų skirtingų galūnių balsiai yra tik poziciniai tos pačios fonemos variantai (*a* ir *e*, *u* ir *i* – pirmieji tariami po kietųjų, antrieji po minkštųjų priebalsių), laikoma, kad tai yra ta pati galūnė, pvz., *šákas* „šakos“ ir *plá.des* „duonos kepalai“, *vilká* „vilkaĩ“ ir *keli* „keliaĩ“.

Nustatant šiaurinių širvintiškių patarmės daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchiją, remtasi tik oksitoninio kirčiavimo daiktavardžių paradigmomis. Baritoninių daiktavardžių linksnių galūnės yra labai pakitusios. Supanašėja net buvę labai nepanašūs kamienai, pavyzdžiui, *a* ir *ā* kamienų kai kurie linksniai: vienaskaitos naudininkas (*míškvi* „miškui“ ir *šákvi* „šakai“), vienaskaitos įnagininkas (*miškù* „mišku“ ir *šakù* „šaka“), daugiskaitos galininkas (*miškùs* „miškus“ ir *šakùs* „šakas“).

Suskaičiuotos visų kamienų sutampančios linksnių galūnės. Jei kuris nors linksniavimo tipas turi papildomųjų (komplementinių) paradigmų, imtos archajiškiausios formos. Pavyzdžiui, iš dviejų variantų *ugniš* ir *ùgne* ~ *ùgnè* „ugnis“ į linksniavimo paradigmą įtraukta pirmoji forma.

Iš paradigmų pašalinti vadinamieji anomalūs linksniai (plg. Girdenis, Rosinas 1977, 339). Kaip ir šių autorių darbe, į skaičiavimus neįtrauktas daugiskaitos kilmininkas, nes visų kamienų daiktavardžiai turi tą pačią jo galūnę. Šiaurinių širvintiškių patarmėje toks pat anomalus linksnis yra ir vienaskaitos naudininkas – visų

kamienų daiktavardžiai turi tos pačios galūnės du pozicinius variantus: *u* po kietojo priebalsio ir *i* po minkštojo, pvz., *mīšky* „miškui“ ir *kīški* „kiškiui“. Dėl daugelio priežasčių į skaičiavimus neįtraukiamas ir vienaskaitos bei daugiskaitos šauksmininkas, kurio kai kurie kalbininkai apskritai nelaiko linksniu. Šis linksnis turi daug paralelinių formų. Pavyzdžiui, žodžio *velnias* vienaskaitos šauksmininkui šiaurinių širvintiškių patarmėje būdingos tokios formos: *velniē* ~ *velniē*, *vė.līnu* ~ *vėlniau*, *velnė* ~ *velnė*, *vė.lni* ~ *vėlni*. Kai kurių daiktavardžių šio linksnio galūnė nulinė: *stepū.k* „Stepuk!“, *uīntā.n* „Antanai!“, *aūū.ī* ~ *Oniūte* „Onute!“. Negyvus daiktus reiškiantys daiktavardžiai šauksmininko dažniausiai neturi. Taigi iš skaičiavimų eliminuotos keturios linksnių formos. Iš vienuolikos sutampančių *a* ir *ia*₂ kamienų linksnių galūnių imamos tik aštuonios. Tačiau į linksnių sistemą įtraukiamas vienaskaitos ir daugiskaitos iliatyvas, kuris šiaurinių širvintiškių patarmėje yra sisteminis linksnis.

Nustatant tiriamos patarmės daiktavardžio linksniavimo tipų panašumą, reikšmingas ne tik sutampančių linksnių galūnių skaičius, bet ir linksnių vartojimo dažnumas, parodytas 1 lentelėje.

1 lentelė. Daiktavardžio linksnių vartojimo dažnumas (vienetais ir procentais)

	vns.		dgs.		dvs.	
V.	1654	26,5 %	551	8,8 %		
K.	964	15,5 %	501	8,0 %		
N.	130	2,1 %	40	0,6 %		
G.	861	13,8 %	374	6,0 %	19	0,3 %
Įn.	220	3,5 %	153	2,5 %		
Vt.	241	3,9 %	47	0,8 %		
Il.	265	4,2 %	46	0,7 %		
Š.	164	2,6 %	8	0,1 %		

Kaip matyti, linksniai nėra lygiaverčiai. Atsižvelgiant į jų vartojimo nevienodą dažnumą, įvesta kiekvieno linksnio pataisa (p_i). Ji lygi dvigubam vienaskaitos linksnių santykiniam dažnumui⁷, o daugiskaitos – pusei atitinkamų vienaskaitos linksnių pataisos. Gauti rezultatai pateikti 2 lentelėje.

⁷ Šiaurinių širvintiškių daiktavardžio linksnių santykinis dažnumas yra toks: vardininkas – 0,35, kilmininkas – 0,23, naudininkas – 0,03, galininkas – 0,2, įnagininkas – 0,06, vietininkas – 0,05, iliatyvas – 0,05; (šauksmininkas – 0,03).

2 lentelė. Daiktavardžio linksniavimo tipų panašumo indeksų pataisos

	Vns.	Dgs.
V.	0,7	0,35
K.	0,5	–
N.	–	0,05
G.	0,4	0,2
Įn.	0,1	0,05
Vt.	0,1	0,05
Il.	0,1	0,05

Toliau skaičiuojamas linksniavimo tipų panašumo indeksas (I) pagal šią formulę:

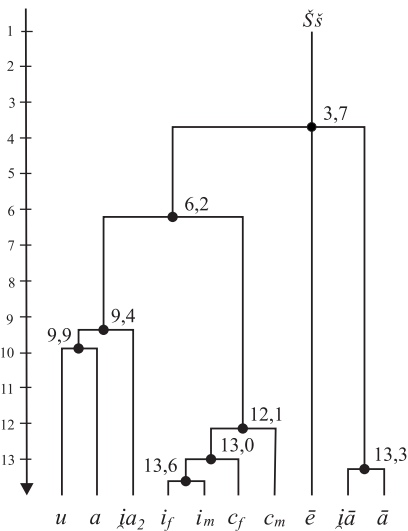
$$I = m + \sum_{i=1}^m p_i$$

Prie sutampančių linksnių galūnių skaičiaus pridedamos tų pačių linksnių pataisos. Pavyzdžiui, a ir $\dot{a}a_2$ kamienai turi aštuonis linksnius, kurių galūnės sutampa: vienaskaitos kilmininką ir įnagininką, daugiskaitos vardininką, naudininką, galininką, įnagininką, vietininką ir iliatyvą⁸. a ir $\dot{a}a_2$ kamienų panašumo indeksas (I) gaunamas atlikus tokius veiksmus: $8 + (0,5 + 0,1 + 0,35 + 0,05 + 0,2 + 0,05 + 0,05 + 0,05) = 9,35 \approx 9,4$. Binariškai palyginus visus šiaurinių širvintiškių patarmės daiktavardžio kamienus, gauti rezultatai, kurie pateikti 3 lentelėje.

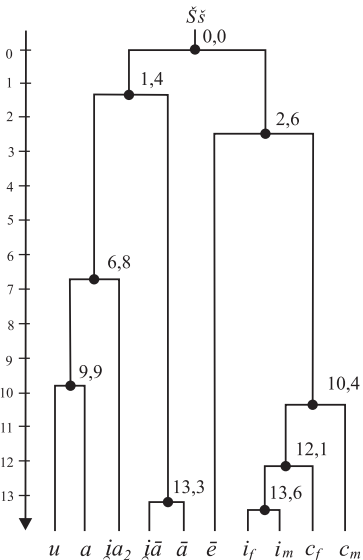
3 lentelė. Daiktavardžio linksniavimo tipų panašumo indeksai

Tipas	a	$\dot{a}a_2$	\bar{a}	$\dot{\bar{a}}$	\bar{e}	i_m	i_f	u	C_m	C_f
a	–	9,4	3,6	3,7	0	1,1	0	9,9	3,8	0
$\dot{a}a_2$		–	2,3	2,3	1,4	4,7	3,6	3,2	6,2	3,6
\bar{a}			–	13,3	1,4	1,1	0	2,6	1,1	0
$\dot{\bar{a}}$				–	1,4	1,1	0	1,4	1,1	0
\bar{e}					–	2,6	3,7	0	2,6	3,7
i_m						–	13,6	0	10,4	12,1
i_f							–	0	10,4	13
u								–	0	0
C_m									–	12,1
C_f										–

⁸ Kaip minėta, į skaičiavimus neįtraukiami vienaskaitos naudininkas, daugiskaitos kilmininkas ir abiejų skaičių šauksmininkas.

1 pav. Šiaurinių širvintiškių daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medis“ (maksimumų metodas)

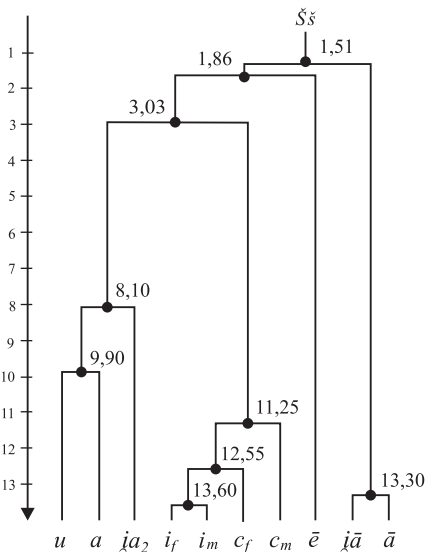

2 pav. Šiaurinių širvintiškių daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medis“ (minimumų metodas)

Vertikalsios ir horizontaliosios eilės kamienų susikirtimo taškai lentelėje rodo tų dviejų kamienų panašumo indeksą. Galima matyti, kad iš vyriškosios giminės kamienų aukštą panašumo indeksą turi *a* ir *ja₂*, *a* ir *u*, gana artimi *ja₂* ir *C_m* kamienai. Iš moteriškosios giminės labai artimi *ā* ir *ja* kamienai. Išsiskiria *ē* kamienas, kuris turi labai žemą panašumo indeksą, palyginti su visais kamienais. Visi mišriojo linksniavimo kamienai *i_m*, *i_f*, *C_m* ir *C_f* linksniuojami labai panašiai. Lyginant bet kuriuos du iš šių kamienų, gaunami aukšti panašumo indeksai.

Tiksliu kamienų panašumą rodo hierarchinis grupavimas, kuris atliktas trimis metodais: maksimumų (1 pav.), minimumų (2 pav.) ir vidurkių (3 pav.).

Nors skaičiuota skirtingais būdais, bet visi trys metodai yra tinkami, nes gauti labai panašūs rezultatai. Šiaurinių širvintiškių patarmės daiktavardžių kamienų panašumo situaciją šiek tiek aiškiau rodo minimumų metodu sudarytas „medis“. Bet visuose trijuose paveiksluose skiriasi trys daiktavardžio kamienų šakos: vyriškojo linksniavimo (*a*, *ja₂* ir *u*), moteriškojo linksniavimo (*ā* ir *ja*) ir mišriojo linksniavimo (*i_m*, *i_f*, *C_m* ir *C_f*). Išsiskiria smarkiai izoliuotas *ē* kamienas, kuris labai menkai šlyja prie mišriojo linksniavimo daiktavardžių, o prie moteriškojo – dar mažiau. Jo atotrūkis nuo moteriškojo linksniavimo kamienų prasčiau matomas maksimumų metodu sudarytame „medyje“. Antrame paveiksle (minimumų metodas) *ē* kamienas aiškiai šlyja prie mišriojo linksniavimo daiktavardžių kamienų. Vadinasi, šiaurinių širvintiškių moteriškojo linksniavimo daiktavardžių kamienai skyla

3 p a v. Šiaurinių širvintiškių daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchinio grupavimo „medis“ (vidurkių metodas)

na stabiliasis fleksines klases: „Stabilios yra tokios fleksinės klasės, kurių paradigmos laikosi paradigmų struktūros sąlygų, išskirtinai galiojančių ir/arba dominuojančių žodžiams su atitinkamomis nemorfologinėmis savybėmis“ (Wurzel 1984, 129). Ir priešingai – nestabiliosios fleksinės klasės seka kitu implikaciniu pavyzdžiu, kuris neatitinka dominuojančių paradigmų struktūros sąlygų (Wurzel 1984, 130).

Wurzelis dar pabrėžia, kad stabiliosios fleksinės klasės neturi papildomųjų fleksinių klasių arba jos atstovaujamos silpnai. Nestabiliosios fleksinės klasės turi stipriai atstovaujамų papildomųjų fleksinių klasių (Wurzel 1984, 129t.).

Laikantis Wurzelio sistemos, šiaurinių širvintiškių patarmėje stabilios yra *a*, *ia*₂, *ā*, *iā* ir *ē* fleksinės klasės⁹. Daiktavardžiai *miškus* „miškas“, *peilis* „peilis“, *šakà* „šaka“, *dalx̃* „dalia“, *pladžė* „duonos kepalas“ turi tik po vieną linksniavimo paradigmą. Linksniai neturi gretiminių formų. Tik vienas šauksmininkas gali turėti ne tik dominuojančios paradigmos, bet ir kitų (papildomų) paradigmų formų. Pvz., *kĩški* ir *kĩšku* ~ *kĩškiau* „kiški“, *tėve* ir *tėvų* ~ *tėvai* „tėve“, *givulĩ* ir *givuliē* ~ *gyvuliē* „gyvuly“ ir pan. Tačiau šauksmininkas nėra lygiavertis paradigmos linksnis.

į dvi grupes: *ā* ir *iā* kamienai turi šiek tiek bendrų linksnių galūnių su vyriškosios giminės kamienais, o *ē* kamienas – su mišriojo linksniavimo daiktavardžių kamienais. Tokios diferenciacijos nėra nei bendrinėje kalboje, nei ištirtose žemaičių (Tirkšlių ir Šaukėnų) šnektose, nei S. Stanevičiaus ir M. Daukšos raštuose – visur *ē* kamienas priklauso moteriškojo linksniavimo šakai (Girdenis, Rosinas 1977, 341, 344, 346; Rosinas 1994, 116; Zavadzkaitė-Ivanauskienė 2000, 15). Vyriškojo linksniavimo šaka nuo kitų atsiskiria labai aiškiai.

„Medžiai“ yra aukšti, nes moteriškosios giminės daiktavardžių kamienai turi labai žemus panašumo su kitais kamienais indeksus.

Ne visų kamienų daiktavardžiai yra vienodai stabilūs. W. U. Wurzelis taip apibūdina

⁹ Nagrinėjant daiktavardžio fleksinių klasių stabilumą ir produktyvumą, remtasi ir oksitoninio, ir baritoninio kirčiavimo daiktavardžiais.

Nestabilios yra u , i_f , i_m , C_f ir C_m klasės. Kadaise i fleksinės klasės būta stabilios, į ją perėjo daug C klasės žodžių. Dabar ji yra visai nestabili. Tai labiausiai migruojantis linksniavimo tipas, turintis papildomųjų fleksinių klasių. Papildomųjų fleksinių klasių taip pat turi u , C_f ir C_m klasės. Įvairių to paties kamieno žodžių migracija yra nevienodo laipsnio:

1. Žodis visiškai seka kito kamieno implikaciniu pavyzdžiu. Galima palyginti daiktavardžių *dír.se* „dirsé“ ir *ú.sne* ~ *ù.snè* „usnis“ linksniavimą.

Vienaskaita

V. *dír.se*, *ú.sne*
 K. *dír.ses*, *ú.snes*
 N. *dír.si*, *ú.sni*
 G. *dír.si*, *ú.sni*
 Įn. *dír.si*, *usnĩ*
 Vt. *dír.si*, *ú.sni*
 II. *dír.sen*, *ú.snen*
 Š. **dír.se*, **ú.sne*

Daugiskaita

V. *dír.ses*, *ú.snes*
 K. *dír.řu*, *ú.sñu*
 N. *dír.sem*, *ú.snem*
 G. *dír.sis*, *usnĩs*
 Įn. *dír.sem*, *ú.snem*
 Vt. *dír.ses(e)*, *ú.snes(e)*
 II. *dír.ses(nα)*, *ú.snes(nα)*
 Š. **dír.ses*, **ú.snes*

2. Išlaikomi kai kurie senojo kamieno linksniai, susidaro mišri paradigma, bet ji yra tik viena.

Vienaskaita

V. *žverĩs*, *pusnė*
 K. *žvé.re*, *pusnė*
 N. *žvé.ri*, *pũ.sni*
 G. *žvé.ri*, *pũ.sni*
 Įn. *žvé.řu*, *pusnĩ*
 Vt. —, *pusnĩ*
 II. —, *pusnĩñ*
 Š. *žveriẽ*, **pusniẽ*

Daugiskaita

V. *žvé.ris*, *pũ.snis*
 K. *žveřũ*, *puřñu*
 N. *žverĩ.m*, *pusnĩ.m*
 G. *žvé.ris*, *pusnĩs*
 Įn. *žverĩ.m*, *pusnĩ.m*
 Vt. —, *pusnĩs(e)*
 II. —, *pusnĩs(nα)*
 Š. *žvé.ris*, **pũ.snis*

3. Greta egzistuoja dvi paradigmos. Dalis abiejų paradigimų linksnių gali sutapti.

Vienaskaita

V. *ugnĩs*, *ũ.gne*
 K. *ugniẽs*, *ũ.gnes*

Daugiskaita

V. *ũ.gnis*, *ũ.gnes*
 K. *ugnĩũ*, *ugnĩũ*

N. *ú.gni, ú.gni*
G. *ú.gni, ú.gni*
Įn. *ugniñ, ugniñ*
Vt. *ugniñ, ugniñ*
II. *ugniñ, ú.gnen*
Š. **ugniẽ, *ú.gne*

N. *ugni.m, ú.gnem*
G. *ugni.s, ugni.s*
Įn. *ugni.m, ú.gnem*
Vt. *ugni.s(e), ú.gnes(e)*
II. *ugni.s(nα), ú.gnes(nα)*
Š. **ú.gnis, *ú.gnes*

Stabiliosios klasės yra atviros, nuolat augančios, nes pasipildo naujais žodžiais:

1) iš bendrinės kalbos, kitų kalbų ir tarmių atėjusiais žodžiais: *krá.nus* „kranas“, *kulkuó.zus* „kolūkis“ (a fleksinė klasė), *šilt.namis* „šiltnamis“, *ká.belis* „kabelis“, *kast.ti.nis* „kastinis“ (iš žemaičių tarmės atėjęs valgio pavadinimas) (*ia*₂ fleksinė klasė), *baleri.nα* „balerina“, *palá.ta* „palata“, *naktá.izα* „kaklaraištis“ (grįžusių emigrantų parsivežtas anglicizmas), *pú.ikα* „vaikigalis“ (*ā* fleksinė klasė), *kamuni.ste* „komunistė“, *pipiẽ.te* „pipetė“ (*ē* fleksinė klasė) ir kt.;

2) iš kitų (nestabiliųjų) fleksinių klasių atėjusiais žodžiais: *ú.nte ~ ántė* „antis“, *ká.rte ~ kártė* „kartis“, *tulže ~ tulžė* „tulžis“, *paperi.s ~ popierys* „popierius“ ir kt.

Nestabiliosios klasės *u, i_f, i_m, C_f ir C_m* yra uždaros, ne pasipildančios naujais žodžiais, o juos prarandančios. Tik be galo retais atvejais atsiranda naujų šių klasių žodžių. Pavyzdžiui, Vidiškių šnekte atsirado priebalsinio kamieno žodis *jezmuõ ~ jazmuõ* „jazminas“. Kaip šalia *á.kmenus* vartojama gretiminė forma *akmuõ* „akmuo“, taip pagal analogiją šalia *jė.zmenus* atsiranda *jezmuõ* „jazminas“. Kavarsko šnekte turimas *i* kamieno daiktavardis *sukni.s*, bet vartojamas ir *suknã* „suknia“. Dar *-(t)ẽ* kamieno daiktavardžių kai kurie linksniai turi *i_f* kamieno galūnes: *ká.tis ~ kãtys* „katės“, *keřtis ~ keřtys* „kertės“, *katí.m ~ katim* „katėms, katėmis“, *kerti.m ~ kertim* „kertėms, kertėmis“. Labai retai pasitaiko atvejų, kai neproduktyvaus kamieno daiktavardis pereina į kitą neproduktyvų kamieną. Pavyzdžiui, Pašilės šnekte greta formos *sesuvã* turimas daiktavardis *seseri.s* „sesuo“, o pagal jį pasidarytas ir daiktavardis *pú.seseri.s* „pusseserė“. Greičiausiai taip atsitiko todėl, kad *sesuo* yra vienintelis moteriškosios giminės daiktavardis su galūne *-uo*. Linksniaavimo tipą, turintį labai maža žodžių, linkstama keisti kitu tipu.

Fleksinių klasių stabilumas ir produktyvumas yra tiesiogiai proporcingi dydžiai. Jau seniai pastebėta nepaprastas baltų *o, ā, ē* kamienų produktyvumas (S t a n g 1966, 179t.). Stabilūs kamienai yra produktyvūs ir dar labiau gausėjantys, nestabilūs kamienai yra neproduktyvūs. Tai patvirtina ir šiaurinių širvintiškių patarmės daiktavardžio kamienų statistika. Šimte šios patarmės tekstų puslapių rasti 6238 daiktavardžiai. Jų kamienų pasiskirstymo santykis parodytas 4 lentelėje.

4 lentelė. Daiktavardžio kamienų pasiskirstymas

Kamienai	Skaičius	Procentai
<i>a</i>	2236	35,8 %
<i>ā</i>	1303	20,9 %
<i>ē</i>	1172	18,8 %
<i>īa₂</i>	1033	16,6 %
<i>ī_f</i>	190	3,0 %
<i>u</i>	130	2,1 %
<i>c_m</i>	63	1,0 %
<i>īā</i>	52	0,8 %
<i>c_f</i>	40	0,6 %
<i>ī_m</i>	19	0,3 %

Iš lentelės aiškiai matyti kiekybinis atotrūkis tarp produktyviųjų *a*, *ā*, *ē*, *īa₂* ir neproduktyviųjų *ī_f*, *u*, *c_m*, *īā*, *c_f*, *ī_m* kamienų: stabilieji kamienai yra produktyvūs, o nestabilieji – neproduktyvūs. Išimtis yra neproduktyvus *īā* kamienas, bet jo ir stabilumas nėra vienareikšmis: šio kamieno implikaciniu modeliu nuosekliai seka tik oksitoninio kirčiavimo daiktavardžiai. Baritoninio kirčiavimo atstovų šiame kamienne nebėra – visi jie seka *ē* kamieno implikaciniu modeliu.

Vienas fleksines kalbos vartotojai suvokia kaip natūralesnes, kitas – kaip mažiau natūralias. W. Mayerthaleris nurodo tokius jų natūralumo kriterijus: „Morfologinis procesas ir/arba morfologinė struktūra yra natūrali, jeigu jis/ji: a) yra plačiai paplitusi ir/arba b) reliatyviai anksti išmokstama ir/arba c) yra pakankamai atspari kalbos kitimui arba dažnai atsiranda dėl kalbos kitimo ir t. t.“ (Mayerthaler 1981, 2). Taigi stabiliosios klasės yra natūralios, nes jos vyrauja kiekybiniu požiūriu, anksti išmokstamos vaikų, atsparios kitimui – nenutolsta nuo savo implikacinio modelio, dažnai papildoma dėl nestabiliųjų klasių perėjimo į jas. Nestabiliosios klasės yra mažiau natūralios.

IŠVADOS

1. Šiaurinių širvintiškių patarmėje daiktavardžių kamienas laikomas savarankišku, jeigu bent vieno linksnio galūne skiriasi nuo kitų kamienų. Laikantis šios sąlygos, *i* ir priebalsinis kamienai skaidomi į vyriškąjį ir moteriškąjį, nes šių kamienų abi giminės turi skirtingų linksnių.

2. Patarmėje tradicinius kamienus geriau išlaikė oksitoninio kirčiavimo daiktavardžiai. Dėl nekirčiuotų ilgųjų balsių trumpinimo, sąlyginio kirčio atitraukimo ir kitų priežasčių baritoninio kirčiavimo daiktavardžiai gerokai nutolo nuo pirmykščių paradigmų.

3. Šiaurinių širvintiškių patarmėje daiktavardžio kamienų yra mažiau negu bendrinėje kalboje ir daugelyje tarmių, nes $\dot{i}u$, $\dot{i}a_1$ ir $\dot{i}a_2$ kamienų daiktavardžiai linksniuojami visai vienodai – pagal $\dot{i}a_2$ kamieno implikacinį modelį. Oksitoninio kirčiavimo daiktavardžiai yra a , $\dot{i}a_2$, u , \bar{a} , $\dot{i}\bar{a}$, \bar{e} , i_m , i_f , C_m ir C_f kamienų. Baritoninio kirčiavimo daiktavardžiai turi tik šešis kamienus: a , $\dot{i}a_2$, u , \bar{a} , \bar{e} , i_f . Daiktavardžio $\dot{i}\bar{a}$ kamienas sutapo su \bar{e} kamieniu, o i_m , C_m ir C_f kamienai patarmėje neturi baritoninio kirčiavimo žodžių.

4. Trimis metodais (maksimumų, minimumų ir vidurkių) sudaryti kamienų hierarchinio grupavimo „medžiai“ rodo, kad skiriasi trys daiktavardžių linksniavimo tipai: vyriškasis (a , $\dot{i}a_2$, u kamienai), moteriškasis (\bar{a} , $\dot{i}\bar{a}$ kamienai) ir mišrusis (i_m , i_f , C_m ir C_f kamienai). \bar{e} kamienas yra izoliuotas: jam priklauso moteriškosios giminės daiktavardžiai, bet pagal linksniavimą jis šiek tiek labiau šlyja prie mišriojo linksniavimo tipo. Tokio atvejo nerasta nė vienoje šiuo požiūriu tirtoje kalbos sistemoje.

5. a , $\dot{i}a_2$, \bar{a} , $\dot{i}\bar{a}$ ir \bar{e} kamienai yra stabilūs. Jie nenukrypsta arba menkai nukrypsta nuo savo implikacinių modelių, neturi papildomų (komplementinių) paradigmų, beveik visi (išskyrus $\dot{i}\bar{a}$) yra labai produktyvūs, atviri, nuolat pasipildantys žodžiais iš bendrinės kalbos, kitų tarmių ir kalbų, nestabiliųjų kamienų. Nestabilūs u , i_m , i_f , C_m ir C_f kamienai yra neproduktyvūs, dažnai turi papildomųjų paradigmų, praranda dalį savo žodžių.

NOUN STEMS AND THEIR HIERARCHY IN THE NORTHERN ŠIRVINTIŠKIAI SUBDIALECT

Summary

In the Northern Širvintiškiai subdialect, a noun stem is treated as independent if it differs from other stems in at least the ending of one case form. With regard to this condition, the i stem and the consonant stem are subdivided into the masculine and feminine gender stems. In the subdialect, traditional stems have been better retained in nouns having mobile stress. Due to shortening of unstressed long vowels, partial stress retraction and other reasons, barytone nouns have deviated to a great extent from the primary paradigms.

In the Northern Širvintiškiai subdialect, the number of noun stems is lower than that in standard Lithuanian and in the majority of its dialects, as $\dot{i}u$, $\dot{i}a_1$ and $\dot{i}a_2$ stem nouns are inflected in a totally homogeneous way, i. e. according to the $\dot{i}a_2$ stem implicative model. Nouns of mobile stress have a , $\dot{i}a_2$, u , \bar{a} , $\dot{i}\bar{a}$, \bar{e} , i_m , i_f , C_m and C_f stems. Barytone stress nouns only have six stems, i. e. a , $\dot{i}a_2$, u , \bar{a} , \bar{e} , and i_f stems. The $\dot{i}\bar{a}$ stem has coincided with the \bar{e} stem. Meanwhile, the i_m , C_m and C_f stems are not found in words with barytone stress.

Hierarchical stem grouping “trees” that are produced using three methods (the maximum, minimum and average methods) indicate existence of three different types of noun declension: the masculine model (embracing the *a*, *ia*₂ and *u* stems), the feminine model (the *ā* and *iā* stems) and the mixed model (the *i_m*, *i_f*, *C_m* and *C_f* stems). The *ē* stem is isolated: it embraces feminine gender nouns, yet according to declension there is a tendency towards the mixed declension type to a slightly greater extent.

The *a*, *ia*₂, *ā*, *iā* and *ē* stems are stable. They do not decline or rarely decline from their implicative models, and have no additional (complementary) paradigms. They are all (except for the *iā* stem) highly productive, open, constantly enriched with words from standard Lithuanian, other dialects and languages, and also with words having unstable stems. Unstable stems are as follows: *u*, *i_m*, *i_f*, *C_m* and *C_f*. They are unproductive, and often have complementary paradigms and lose part of words belonging to them.

LITERATŪRA

Girdenis A., A. Rosinas, 1977, Lietuvių kalbos daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija ir pagrindinės jos kitimo tendencijos (bendrinės kalbos ir žemaičių tarmės duomenimis), – Baltistica, XIII (2), 338–348.

LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas, VIII, IX, X, Vilnius, 1970, 1973, 1976.

LLVMSA – Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība: Lokāmās vārdšķiras, atb. red. K. Pokrotiece, Rīga, 2002.

Mayerthaler W., 1981, Morphologische Natürlichkeit, Wiesbaden.

Morkūnas K., 1969, Rytų aukštaičių pietinės tarmės morfologija, – Lietuvių kalbotyros klausimai, XI, 107–146.

Otrębski J., 1956, Gramatyka języka litewskiego, III, Warszawa.

Rosinas A., 1994, Simono Stanevičiaus tekstų daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija, – Lietuvių kalbotyros klausimai, XXXIV, 112–117.

Rosinas A., 2005, Latvių kalbos daiktavardžio linksniavimo sistema: sinchronija ir diachronija, Vilnius.

Stang Ch. S., 1966, Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen, Oslo–Bergen–Tromsø.

Wurzel W. U., 1984, Flexionsmorphologie und Natürlichkeit (Studia Grammatica, XXI), Berlin.

Зализняк А. А., 1967, Русское именное словоизменение, Москва.

Zavadzkaitė-Ivanauskienė A., 2000, Mikalojaus Daukšos *Postilės* daiktavardžio linksniavimo tipų hierarchija (pagal „oksitoninių“ daiktavardžių paradigmas), – Acta Linguistica Lithuanica, XLIII, 11–17.

Aurimas MARKEVIČIUS

Baltistikos ir bendrosios kalbotyros katedra

Vilniaus universitetas

Universiteto g. 5

LT-01513 Vilnius

Lietuva

[individuale@hotmail.com]